

ROMANI
CALENDARIJ
A GREGORIO XIII.
P. M. RESTITUTI
Explicio

**SVATOMATĚJSKÁ BULA
INTER GRAVISSIMAS ANEB
GREGORIÁNSKÁ REFORMA
JULIÁNSKÉHO KALENDÁŘE**

*Accusantibusque personis, qui Calendarium aliter mutan-
dum esse contendunt.*

JIŘÍ ALTIOR

INSTITUT RENESANCE
KULTURNÍHO DĚDICTVÍ

ROMAE Apud Aed. sum. Zanichelli, MDCIII.
EX SUPERIORUM PERMISSU.
CUM PRIVILEGIO

Pietro da Cortona (1596–1669): **Únos Sabinek** (1627–1629). Město Řím bylo podle tradice založeno roku 753 př. Kr. na zelené louce poté, co se dva mladí bratři, Romulus a Remus, rozhodli, že si vybudují město. Po vytyčení města svedli bratři mezi sebou boj o jeho jméno. Město dostalo název po vítězi: Roma.

Romulus pak do města pozval nové obyvatele, ale přišli především muži. Proto vymyslel lest. Uspořádal hry, na které pozval kmen Sabinů. Sabinští muži přijali pozvání a přišli v doprovodu svých žen. Když bylo po hrách a oni se opili při hostině, unesli svobodní Římané jejich ženy. Sabinané se nezmohli na účinný odpor a museli odejít. Po čase Sabinané zaútočili na Řím. Závěrečnému masakru zabránily vlastní Sabinky, jež se se svými novorozenci vmísily mezi dobyvatele. Nakonec se všichni mezi sebou domluvili na společné vládě nad městem. V této době stanovil Romulus, první vládce Říma, kalendář, který měl deset lunárních měsíců začínajících kolem jarního slunovratu. Kalendářní rok tak byl výrazně kratší než solární. Měsíc začínal na „kalendy“, čili v den, kdy nastalo novoluní a ke kterému byly splatné pohledávky.

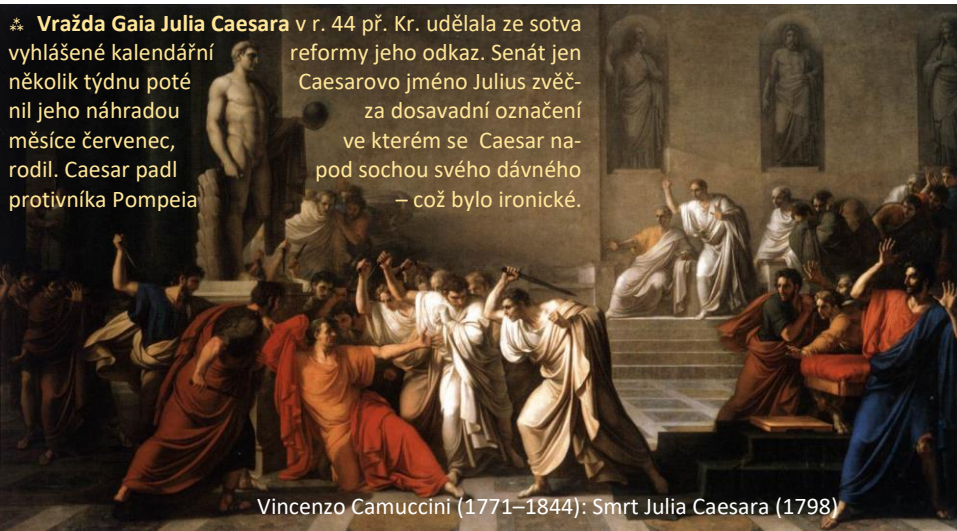
Chceme-li výstižně přiblížit kulturní hodnotu místní matějské pouti, nevyhne se použití pojmu **tradice**. Tento pojem je odvozen ze latinského slova „*traditio*“, které znamená „*předávání*“. V nejširším slova smyslu se jedná o **mezigenerační předávání** poznání, obyčejů či mravů v rámci kultury. **Náboženská tradice** hovoří o předávání zkušeností ve víře. Pro křesťanství má stejně hluboký význam jako pro židovství. Tradice s poutěmi souvisí přímo esenciálně, neboť **víra na tradicích staví** a obráceně: poutě tradice a s nimi spojená poselství předávají z generace na generaci. **Matějská poutní tradice** vznikla za vlády císaře **Rudolfa II.**, což je pro soudobého člověka doba těžko představitelná, a tudíž i její vlastní obsah se může zdát být zastřený uběhlými staletími.

Polidoro da Caravaggio (1499 nebo 1500–1543): **Průzkum hrobky Numa Pompilia**. Krátce po Romulově smrti se stal druhým římským králem Numa Pompilius ze země Sabinů. Měl panovat v letech 715 až 672 př. Kr. a byl autorem reformy tehdejšího kalendáře. Roku 181 př. Kr. byl objeven jeho hrob (motiv obrazu). V prázdném hrobě byly jen jeho údajné spisy o bohoslužbě a řecké filozofii. Senát je dal spálit.

Krátce po Romulově smrti se stal druhým římským králem **Numa Pompilius** ze země Sabinů. Měl panovat v letech 715 až 672 př. Kr. a byl autorem byla reformy tehdejšího kalendáře. Původní kalendář měl pouze deset měsíců, které měly buď 31 nebo 30 dní. Tento nedokonalý, pouhých 304 dnů dlouhý kalendář měl tu výhodu, že byl jednoduchý. Král Numa přiřadil za prosinec další dva měsíce – Janus (leden) a Februaris (únor). Kalendářní rok tak vzrostl o dalších 51 dnů. Numova reforma spočívala i v úpravě délky jednotlivých měsíců. Každý starý měsíc, který měl 30 dnů (dnešní duben, červen, srpen, září, listopad a prosinec) zkrátit o jeden den, takže měsíce měly z původních 30 pouze 29 dnů, a ušetřené dny přidal k novým měsícům. Nový lednový Janus trval 29 dnů a poslední Februaris, únor, jenom 28 dnů. Celý rok tak čítal 355 dnů a rychle se rozcházel s astronomickým rokem. Římané pak pokaždé, když usoudili, že toho je zapotřebí, vkládali ještě jeden přestupný měsíc zvaný „*mensis intercalaris*“ nebo „*intercalarius*“. V 5. stol. před Kr. byl vytvořen pravidelný systém vkládání přestupného měsíce, který se vkládal jednou za dva roky a měl střídavě 22 nebo 23 dnů. V roce 191 př. Kr. Aciliův zákon pravidelné střídání obyčejných a přestupných roků zrušil a vyhlášení přestupných roků se ujal senát, který tak činil podle toho, jak se mu to hodilo. Tímto zákonem se změnil i začátek úředního roku, který byl důležitý kvůli nástupu nově zvolených konzulů do svých úřadů. Nový rok se od roku teprve 190 př. Kr. začal slavit k 1. lednu a tato kalendářní tradice trvá až dodnes.

✱ **Vraždy Gaia Julia Caesara** v r. 44 př. Kr. udělala ze sotva vyhlášené kalendářní reformy jeho odkaz. Senát jen několik týdnů poté Caesarovo jméno Julius zvětšil jeho náhradou za dosavadní označení měsíce červenec, ve kterém se Caesar narodil. Caesar padl pod sochou svého dávného protivníka Pompeia – což bylo ironické.

Vincenzo Camuccini (1771–1844): Smrt Julia Caesara (1798)

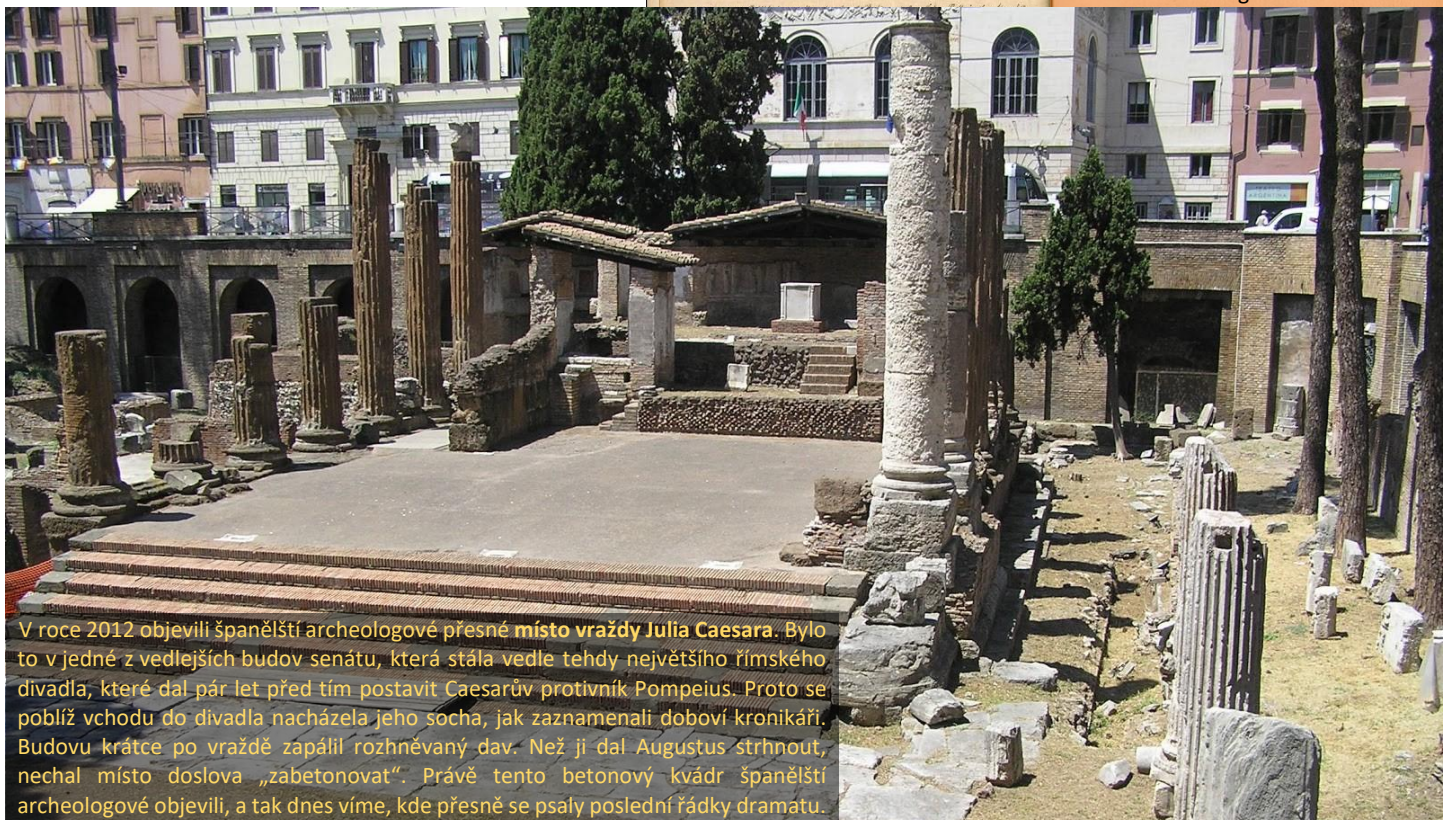
Snadno lze namítnout, že tradice, jakožto forma mezigeneračního dialogu, je v naší moderní době přežitkem a bez významu. Může se zdát, že moudra dávných předků už nemají pro nejnovější generaci hlubší význam, a ta že je ke svému životu nepotřebuje. Jenže to je naprostý omyl a velký klam. Tradice totiž prostupuje vše, cokoli opakovaně děláme, cokoli se učíme, cokoli si předáváme. Naše poznání, moudra vyčtená z knih, ale i ta odpozorovaná z televize – to vše jsou tradice. Tradicí jsou písmena i řazení naší abecedy,

dávání přednosti jízdě na křižovatce, notový zápis. Tradicí je tón výstražné sirény, podávání rukou, počet dní v týdnu i samotný kalendář. To vše nejsou fyzikální danosti, ale **společenský úzus**, a jako takový se proměňuje v čase, byť ne kontinuálně, ale v epochách.

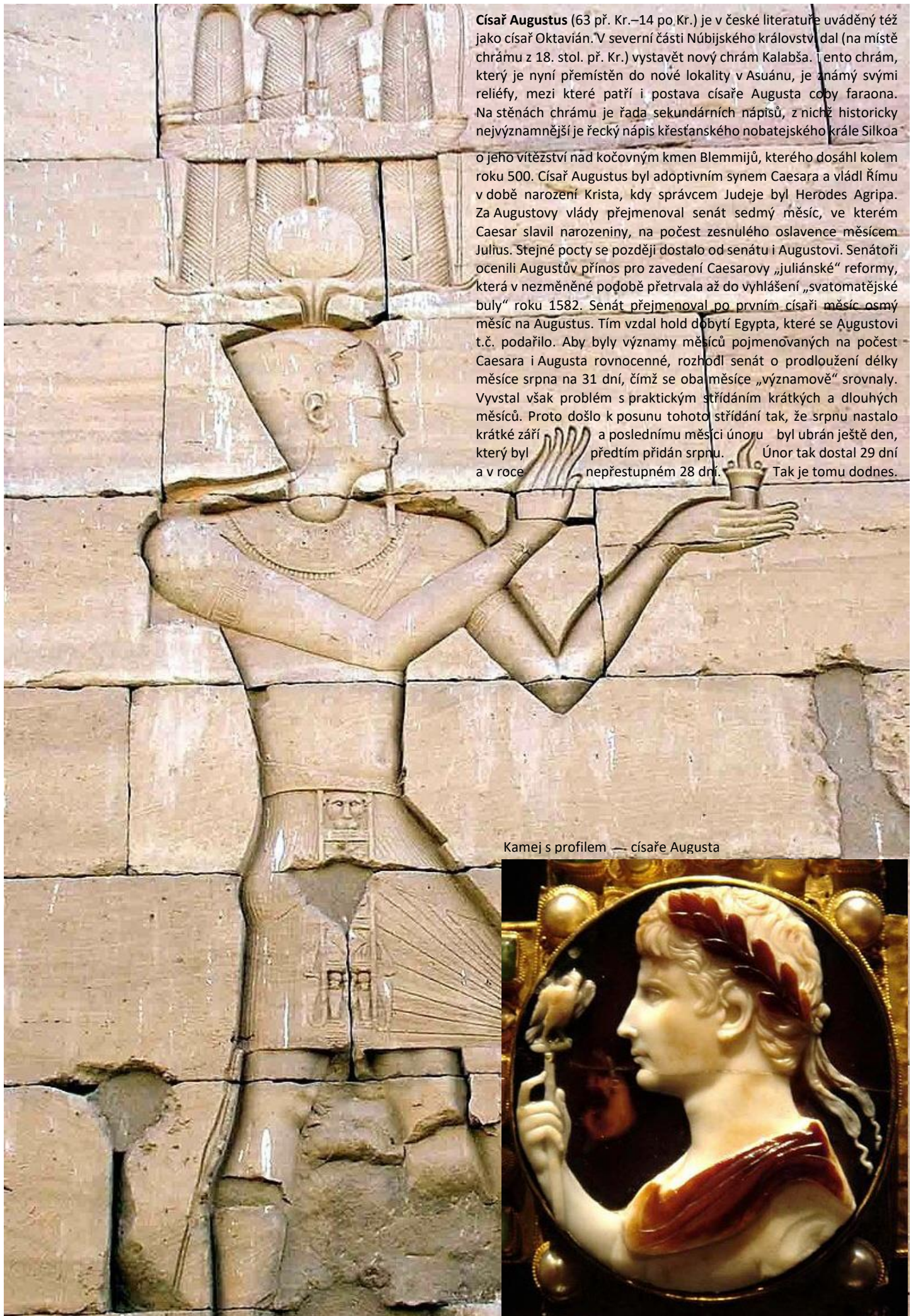
Tradice je vždy živým organismem a každá nová generace ji podrobuje zkoušce její integrity, smysluplnosti a použitelnosti pro nastalou současnost. Z opačného úhlu pohledu se dá konstatovat, že tradice je pojítkem mezi generacemi, a jak moc velké jsou kulturní, společenské, demografické a sociální rozdíly mezi jednotlivými generacemi, tak intenzivní jsou i zkoušky, kterým jsou jednotlivé aspekty tradice vystavovány. **Přežije-li nějaká tradice dvacet generací, a přitom neztratí na smysluplnosti a aktuálnosti, musí být nositelem nějaké hlubší moudrosti či poznání.** V tom případě doba, kterou při svém zrodu do sebe taková tradice zachytila, musela přinášet nějakou zásadní společensky evoluční změnu – jinak by její náboj nestačil na mnohokrát opakovaný mezigenerační přenos.

Tragédii Caesarových posledních dní zvětšil ve svém dramatu Julius Caesar **William Shakespeare** (1564–1616), jež v roce 1595 (kdy vznikla Matějská poutní tradice) právě dokončil svoje vrcholné dílo – tragédii Romeo a Julie.

V roce 2012 objevili španělští archeologové přesné místo vraždy Julia Caesara. Bylo to v jedné z vedlejších budov senátu, která stála vedle tehdy největšího římského divadla, které dal pár let před tím postavit Caesarův protivník Pompeius. Proto se poblíž vchodu do divadla nacházela jeho socha, jak zaznamenali doboví kronikáři. Budovu krátce po vraždě zapálil rozhněvaný dav. Než ji dal Augustus strhnout, nechal místo doslova „zabetonovat“. Právě tento betonový kvádr španělští archeologové objevili, a tak dnes víme, kde přesně se psaly poslední řádky dramatu.

Císař Augustus (63 př. Kr.–14 po.Kr.) je v české literatuře uváděn též jako císař Oktavián. V severní části Núbijského království dal (na místě chrámu z 18. stol. př. Kr.) vystavět nový chrám Kalabša. Tento chrám, který je nyní přemístěn do nové lokality v Asuánu, je známý svými reliéfy, mezi které patří i postava císaře Augusta coby faraona. Na stěnách chrámu je řada sekundárních nápisů, z nichž historicky nejvýznamnější je řecký nápis křesťanského nobatejského krále Silkoa o jeho vítězství nad kočovným kmen Blemmijů, kterého dosáhl kolem roku 500. Císař Augustus byl adoptivním synem Caesara a vládl Římu v době narození Krista, kdy správcem Judeje byl Herodes Agripa. Za Augustovy vlády přejmenoval senát sedmý měsíc, ve kterém Caesar slavil narozeniny, na počest zesnulého oslavence měsícem Julius. Stejně pocty se později dostalo od senátu i Augustovi. Senátoři ocenili Augustův přínos pro zavedení Caesarovy „juliánské“ reformy, která v nezměněné podobě přetrvala až do vyhlášení „svatomatějské buly“ roku 1582. Senát přejmenoval po prvním císaři měsíc osmý měsíc na Augustus. Tím vzdal hold dobytí Egypta, které se Augustovi t.č. podařilo. Aby byly významy měsíců pojmenovaných na počest Caesara i Augusta rovnocenné, rozhodl senát o prodloužení délky měsíce srpna na 31 dní, čímž se oba měsíce „významově“ srovnaly. Vystal však problém s praktickým střídáním krátkých a dlouhých měsíců. Proto došlo k posunu tohoto střídání tak, že srpnu nastalo krátké září a poslednímu měsíci únoru byl ubrán ještě den, který byl předtím přidán srpnu. Únor tak dostal 29 dní a v roce nepřestupném 28 dní. Tak je tomu dodnes.

Kamej s profilem — císaře Augusta

Francesco Bianchini byl Italský astronom, který se proslavil mj. díky své práci s 21 m dalekohledem. Jím objevil sklon osy planety Venuše či si ověřoval nebeské mechanismy, jež přinášejí jarní a podzimní rovnodennost potřebnou k určení začátku Velikonoc.

Svatomatějská poutní tradice zrcadlí dobu pozdní renesance: dobu humanismu, intenzivního hledání nových cest a možností, pohledů na fungování Vesmíru, dobu objevování a zkoumání mechanismů, kterými se řídí lidská společnost. Byla to doba revizí, tvrdých názorových sporů i nových podnětů

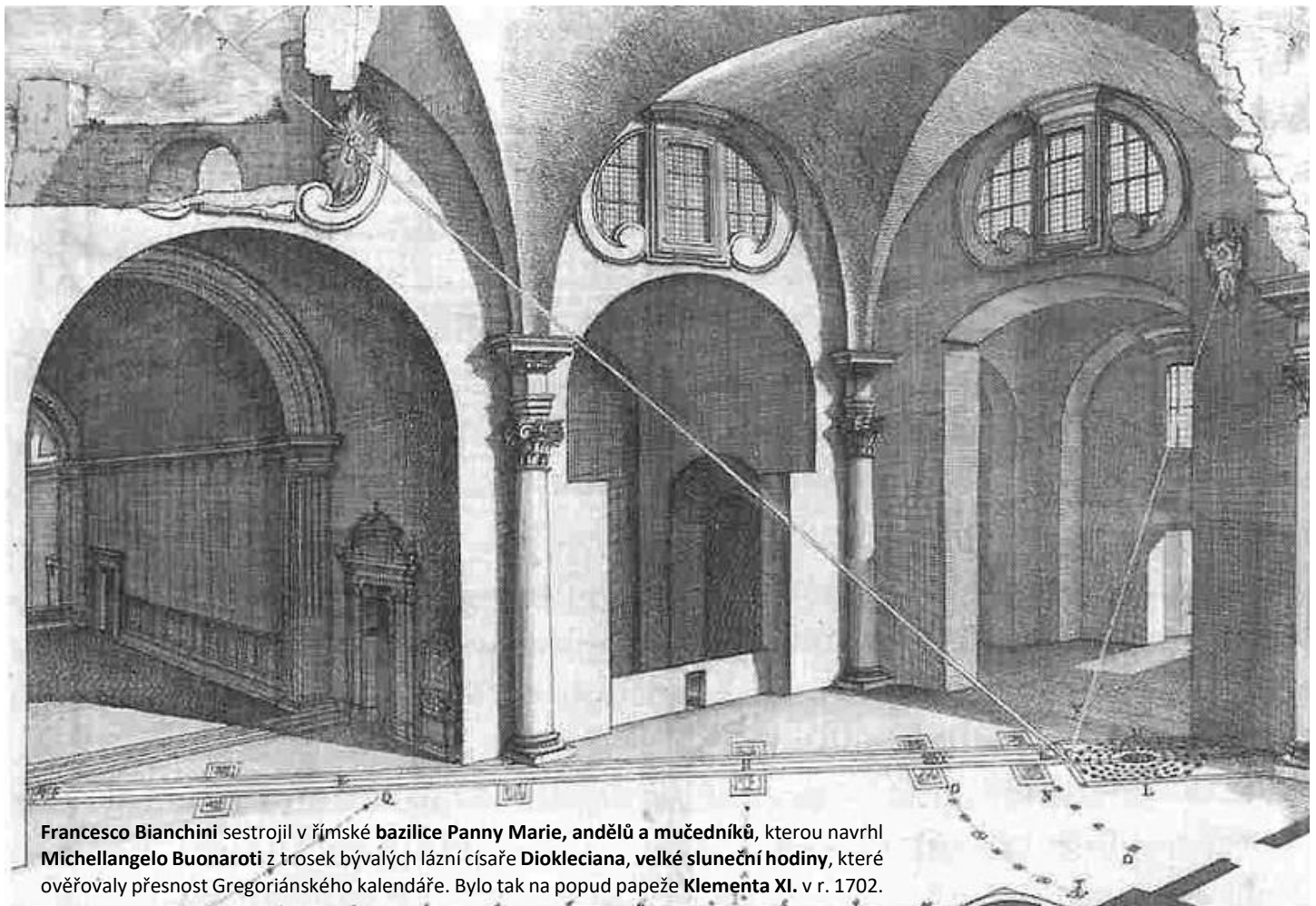

Francesco Bianchini (1662–1729)

vzešlých z důsledků zámořských cest. Matějská pouť v sobě stále nese stopy císařské Prahy, která byla hlavním městem celé Svaté říše římské. V jejích stopách kráčíme vstříc zítřku i my, tady a teď, právě dnes.

Původní termín svátku svatého Matěje připadal na **24. únor**, ale **v přestupném roce to byl 25. únor**. Teprve v minulém století, konkrétně v roce 1970, byl v katolické církvi tento svátek přesunut na **14. května**. Rozhodl tak papež **Pavel VI.** (*1897, †1978), který **byl loňského roku prohlášen za svatého**. Místní starobylá tradice Matějské pouti se tudíž odkazuje na původní termín. Matějská poutní tradice vznikla na popud významného českého

humanisty a probošta svatovítské kapituly **Jiřího Bartholda z Breitenberka** zvaného „**Pontanus**“. K jejímu vzniku došlo 24. května roku 1595, tedy na den přesně **třináct let od vzniku** jiné, nutno podotknout daleko rozšířenější a živější tradice – od vyhlášení **gregoriánské kalendářní reformy**.

Francesco Bianchini sestrojil v římské **bazilice Panny Marie, andělů a mučedníků**, kterou navrhl **Michellangelo Buonaroti** z troskek bývalých lázní císaře **Diokleciana**, **velké sluneční hodiny**, které ověřovaly přesnost **Gregoriánského kalendáře**. Bylo tak na popud papeže **Klementa XI.** v r. 1702.

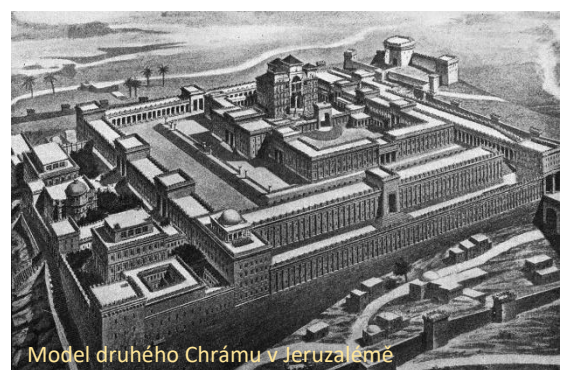
Svatý Matěj byl losem vyvolený apoštol, který nahradil uvolněné místo po **Jidášovi**. Byl tudíž svatým všech křesťanů ať už jakéhokoliv vyznání. Proto pouť ke starobylému svatostánku založenému všemi Čechy ctěným přemyslovským knížetem **Boleslavem II. Pobožným**, do rotundy starší, než bylo samotné pražské biskupství, mělo celospolečensky stmelující nekontraverzní charakter. A baže, této pospolité atmosféry bylo v rudolfínské době vskutku zapotřebí. V případě naší rotundy sv. Matěje se tudíž nejednalo o nějaký bezvýznamný lokální kostelík, ale o dědictví zakladatelů české svrchovanosti.

K **zavedení gregoriánského kalendáře** došlo 24. února roku 1582, čili v den svátku svatého Matěje. V tento den vydal papež **Řehoř XIII.** bulu známou podle jejích prvních slov **Inter gravissimas**,

Tato **pesachová hagada**, čili pesachové vyprávění o vyvedení Židů z Egypta, je ze **14. století**. Hagada je kniha zaznamenávající řád domácích bohoslužeb při sederu. Text hagady je založen na rituálu předepsaném v období druhého Chrámu.

kteřá oznámila revoluční reformu do té doby používaného Juliánského kalendáře. Reforma samotná se připravovala mnoho let a navazovala na úsilí sjednotit slavení největšího křesťanského svátku – Velikonoc – s dobou, kdy k ukřižování a následnému vzkříšení Ježíše Krista podle Písma skutečně došlo. Tehdejší juliánský kalendář byl založen prvním římským císařem – Gaiem Juliem Caesarem – více jak století před tím, než došlo k tragickému završení Kristova života. Caesarův kalendář navazoval na starý republikánský kalendář a ten zase na ještě starší, desetiměsíční římský kalendář. Ovšem vlastní Velikonoce historicky úzce souvisely s jiným kalendářním systémem – lunisolárním židovským kalendářem. Podle něj se vypočítával židovský svátek „**Pesach**“ - český název je „**Přesnice**“, který odkazuje na vyvedení židů z egyptského otroctví. Podle židovského kalendáře začíná pesach 15. dne měsíce nisanu. Židovský svátek začíná slavnostní večerí, které se říká **seder** a něj se jí nekvašený chléb. Tomu se říká **macesy** od nich pochází další název svátku – **svátek nekvašených chlebů**.

Model druhého Chrámu v Jeruzalémě

Václav Hollar (1607–1677): Ježíš před Kaifášem

*False witnesses fore' Caiphas brought there bee
While Nunnes at doras and windows stand to see
Caiphas pope like doth sit a Cardinall, by
The diuoll looking ore his Canopic.*

A bylo to právě v Jeruzalémě, hlavním městě Judeji, za vlády císaře Tiberia, pod jhem krále Heroda Antipa, za dnů římského prefekta Pontia Piláta a jím pověřeného velekněze Josefa Kaifáše, kdy Ježíš Kristus v kruhu svých dvanácti apoštolů oslavil tradiční židovský svátek nekvašených chlebů coby svoji „poslední večeři“ – svůj poslední seder.

Toho roku připadl začátek svátku nekvašených chlebů na čtvrtek. Velikonoční události popisované v evangeliích, nejsou v bibli datované podle římského osmidenního kalendáře, ale podle židovského svátku nekvašeného chleba. A v této chvíli nastává moment, kdy souběh tradičního židovského a v tom čase aktuálního římského kalendáře vstupuje na scénu a celým generacím teologů, matematiků a astronomů zavdává

Albrecht Dürer (1471–1528): Ježíš před Pilátem (1507)

příčinu k bádání a učeným disputacím na tím, jak zajistit, aby připomínka této pro křesťanství kruciólní události byla činěna každoročně ve správný den a čas.

Antonio Ciseri (1821–1891): Ecce homo (1871)

Giulio Romano (1499–1546): Bitva u Milvijského mostu – žák Raffaela Santiho (1483–1520). Malba je ústředním dílem Konstantinovy síně v Apoštolském paláci ve Vatikánu.

Obraz zachycuje bitvu u Milvijského mostu, ve které zvítězil císař Konstantinus nad Maxentiem. Tato bitva byla zásadní pro roli křesťanství v římské říši, neboť byla vybojována ve znamení Krista.

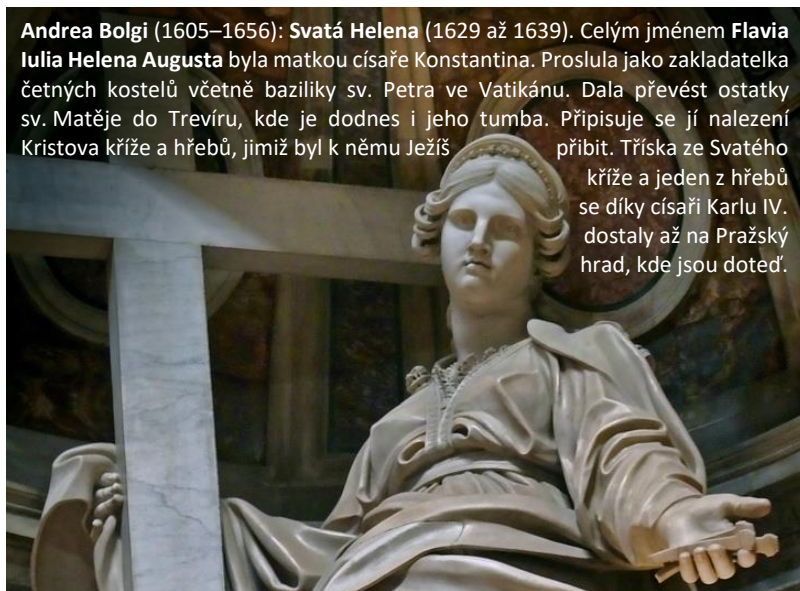

Pro rozvoj křesťanství bylo naprosto zásadním impulsem rozhodnutí císaře Konstantina přijmout křest. Stalo se tak krátce před jeho smrtí roku 337, kdy byl pokřtěn v řece Jordánu. V průběhu své vlády se musel Konstantin zabývat teologickým sporem mezi alexandrijským knězem Arianem a jeho biskupem Alexandrem. Aby spor vyřešil, dal Konstantin svolat koncil – církevní rokování určené ke sjednocení postojů v křesťanské věrouce. Na jednání bylo přijato tzv. „**Nikajské vyznání víry**“, čili **krédo**, které vyznává božství Ježíše Krista.

Dalším výstupem z koncilu byl úzus o výpočtu data Velikonoc. V té době se používaly dva výpočty, které vycházely z mocenských i jazykových ohnisek říše: ze západního – latinského – v Římě a z východního – řeckého – v egyptské Alexandrii.

Nikajský koncil se rozhodl pro metodu používanou v egyptské Alexandrii a tato metoda se používá až dodnes. Podle této metody připadají velikonoční svátky na neděli následující po prvním jarním úplňku. Pokud první jarní úplňek připadne na neděli, slaví se Velikonoce až další neděli. Pondělí velikonoční podle těchto pravidel může připadnout na den v rozmezí od 22. března do 25. dubna, tedy na znamení Berana asociujícího „beránka Božího“.

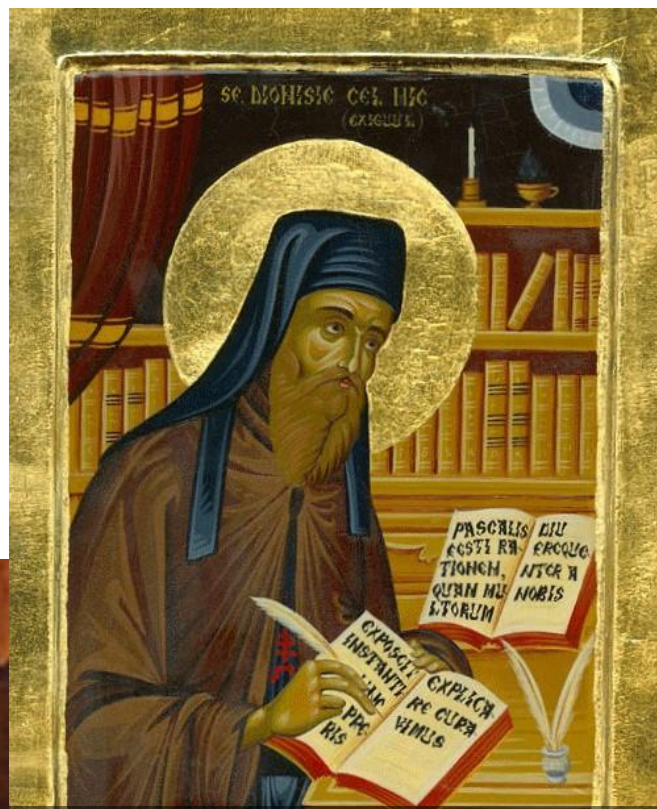
Andrea Bolgi (1605–1656): Svatá Helena (1629 až 1639). Celým jménem **Flavia Iulia Helena Augusta** byla matkou císaře Konstantina. Proslula jako zakladatelka četných kostelů včetně baziliky sv. Petra ve Vatikánu. Dala převést ostatky sv. Matěje do Trevíru, kde je dodnes i jeho tumba. Připisuje se jí nalezení Kristova kříže a hřebů, jimiž byl k němu Ježíš přibit. Tříska ze Svatého kříže a jeden z hřebů se díky císaři Karlu IV. dostaly až na Pražský hrad, kde jsou doteď.

Allessandro Magnasco (1599–1641): Císař Theodosius a sv. Ambrož. Svatý Ambrož (Aurelius Ambrosius, 340–397) se významně zasloužil o prosazení závěrů nikajského koncilu na Zápádě. Položil základ principů nezávislosti církve v duchu: „věci Boží náležejí Bohu, ne císaři.“ Zavedl zpěv chrámových hymnů při bohoslužbě.

Autorem křesťanského letopočtu je římský opat **Dionysius Exiguus**, který první začal datovat letopočet od dne narození Krista. Při výpočtu dne vtělení Krista se potřeboval dopočítat židovského Svátku nekvašených chlebů, který připadl na čtvrteční večer 14. nisanu, což odpovídalo 25. březnu našeho kalendáře. Vedle dalších údajů vycházel z předpokladu, že Kristovi bylo 30 let, když zemřel. Částečná neznalost všech mechanismů starého židovského kalendáře, přesných historických údajů vztahujících se k panování Římanů a dalších faktorů jej dovedla k chybnému závěru, že Kristus slavil první narozeniny roku 1 (což je ve skutečnosti rok 4). Tento rok je tudíž rokem 1 po Kristu. Dionysius Exiguus byl také zřejmě prvním, kdo použil nulu jako cifru. Římané totiž nulu neznali, takže neexistovala ani žádná její číslice. S tou přišli do Evropy Arabové teprve ve 12. století.

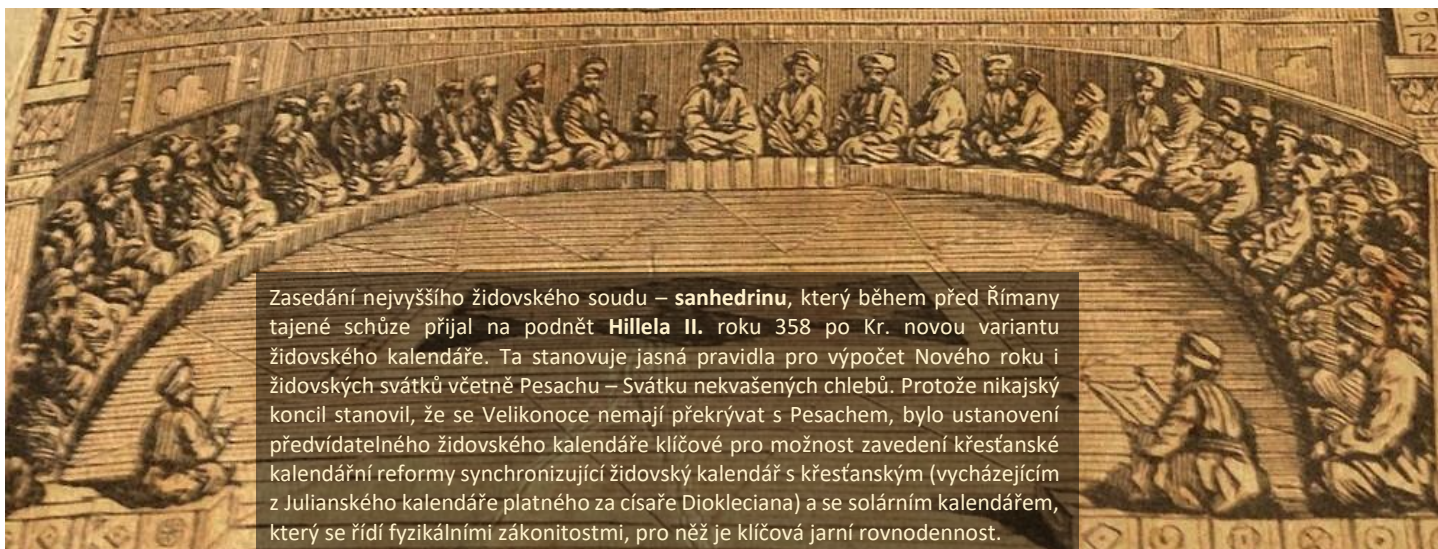
Dionysius Exiguus stojí za zavedením křesťanského letopočtu datovaného do roku 1 „od vtělení/narození Ježíše“. Ačkoli se ve svých výpočtech spletl o 4 roky, jeho datování se ujalo a dodnes se používá jako obecně používaný „naš letopočet“ – n. l.

Beda Ctihodný (672–735) působil ve starobylém anglickém království Northumbrie. Byl to on, kdo ve svých dílech používal datování navržené Dionysiem Exiguem a jeho značení Anno Domini se postupně ujalo v Evropě. Ve spise „De temporum ratione“ předkládá hlavní zásady pro výpočet Velikonoc. Jak se šířily jeho historické, teologické a vědecké práce po Evropě, čerpali z nich mnozí další. Tak docházelo k postupnému vytváření konsensu ohledně letopočtu, kalendáře i Velikonoc.

Řehořova kalendářní reforma zaváděla nový systém přestupných roků. Původní římský kalendář měl původní začátek nového roku spojený jak s nástupem jarních prací, a tak i s nástupem volených konzulů do úřadu, a proto se logicky vztahoval k jarní rovnodennosti. Ač Caesar stanovil začátek kalendářního roku na lednový Nový rok, z vegetačního hlediska starý končil v únoru a nový začínal jarní rovnodennosti. Aby nový rok začal, jak má, dorovnávání kalendáře se dělo na konci předchozího roku, tedy

v únoru. Proto máme únor kratší než ostatní měsíce a jeho délka se mění podle toho, jestli je přestupný rok nebo není.

Zasedání nejvyššího židovského soudu – **sanhedrinu**, který během před Římany tajené schůze přijal na podnět **Hillela II.** roku 358 po Kr. novou variantu židovského kalendáře. Ta stanovuje jasná pravidla pro výpočet Nového roku i židovských svátků včetně Pesachu – Svátku nekvašených chlebů. Protože nikajský koncil stanovil, že se Velikonocí nemají překrývat s Pesachem, bylo ustanovení předvídatelného židovského kalendáře klíčové pro možnost zavedení křesťanské kalendářní reformy synchronizující židovský kalendář s křesťanským (vycházejícím z Julianského kalendáře platného za císaře Diokleciana) a se solárním kalendářem, který se řídí fyzikálními zákonitostmi, pro něž je klíčová jarní rovnodennost.

Věž větrů ve Vatikáně je astronomickou pozorovatelnu vysokou 73 metrů. Postavil ji Ignazio Danti, člen komise pro reformu kalendáře, aby se i sám papež mohl přesvědčit, že jaro začíná o deset dní dříve.

Bule o kalendářní reformě se podle počátečních slov říká **Inter Gravissimas**. Byla vyhlášena na **den sv. Matěje, což bylo 24. února roku 1582 od Vtělení Páně**. Jak byla vyhlášena, popisuje její předposlední bod: *»Jelikož však bude obtížné dopravit tento dopis do všech zemí křesťanského světa, přikazujeme, aby byl uveden ve veřejnou známost a vyvěšen na branách baziliky knížete apoštolů, na bráně apoštolského kancléřství stejně tak jako na vstupu do Campo di Fiori.«*

Ignazio Danti (1536–1586)

Význam dne, kdy byla vyhlášena, nelze podcenit. Už od dob ranných křesťanů byly některé dny spojeny s připomínkami svatých, mučedníků nebo učitelů církve. Tento zvyk nebyl pouze křesťanský nebo židovský, ale objevuje se v mnohých kulturách po celou dobu zmapované historie lidstva. Smyslem slavení svátků je nejenom připomínka význačné osobnosti nebo události, ale šlo taktéž o praktickou pomůcku pro určování zemědělských prací, splácení dluhů atp. Křesťanští svatí bývají spojováni s různými řemesly nebo lidskými činnostmi, a to z toho důvodu, aby se na ně mohli věřící ve svých modlitbách obracet, a oni se za jejich přání přimlouvali k Bohu. Svatý Matěj byl, jak jsme již

Komise pro reformu kalendáře (neznámý autor) zasedala v paláci „Villa Mandragora“, kterou dal vystavět roku 1573 kardinál **Altemps**, chránělec papeže Řehoře XIII. Členy komise identifikují jejich osobní erby, které v té době sloužily jako podpis. Předsedou komise předsedou byl nejdříve biskup **Thomas Giglio**, od roku 1576 kardinál **Guglielmo Sirleto** (*1514 – †1585). Stálých členů bylo devět.

vedli, třináctý učedník, který byl losem vybrán, aby nahradil uvolněnou pozici po zrádci Jidášovi Iškariotském. Byl tedy tím, kdo doplňoval uvolněné místo, napravoval, co bylo nedokonalé nebo pokaženo. To stejné činila gregoriánská kalendářní reforma, a i proto bylo přímo symbolické vyhlásit ji na svátek tohoto apoštola. Ve světle výše řečeného nevypadá volba papeže Řehoře VIII. vyhlásit reformu kalendáře na den sv. Matěje nijak nelogicky a ani nahodile.

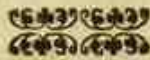

Náhrobek papeže Řehoře XIII. ve Svatopetrské bazilice (od **Camilla Rusconiho**, 1658–1728) obsahuje poctu **Antoniovu Liliovi** (známého též jako Antonio Giglio) za to, že papeži přinesl a bratrem sepsanou knihu o ideálním řešení kalendáře. Papeže Řehoře XIII. dal Antoniovu Liliovi a jeho dědicům výhradní právo deset let publikovat tištěné kalendáře s reformou. Poptávka po kalendáři **Lunario Novo secondo la nuova riforma** byla ovšem tak veliká, že toto výhradní právo muselo být po necelém půl roce zrušeno. Další pocta, které se Antoniovu Liliovi dostala, bylo jeho zvěčnění na náhrobku papeže Řehoře XIII. v bazilice sv. Petra, kde v pokleku předává papeži bratrovu knihu s novým kalendářem.

Svatomatějská bula *Inter gravissimas* byla vydána 24. února 1582. Bula stavěla především na práci **Luigho Giglia** (znám též jako **Luigi Lilio**), jehož záběr sahal od matematiky a astronomie, přes medicínu a filozofii, až po sestavování chronologií, a to včetně správného výpočtu Velikonoc. Svoji práci sepsal do knihy, kterou ale nestačil vydat, neboť zemřel. Jeho bratr Antonio předal v roce 1575 tuto knihu papeži Řehoři XIII. Ten si ihned uvědomil její význam, a ještě téhož roku inicioval vznik mezinárodní komise pro opravu kalendáře, ve které Luigiovu práci hájil jeho bratr Antonio.

13
CALENDARIVM
GREGORIANVM
PERPETVVM.

Orbi Christiano vniuerso à Gregorio XIII. P. M.
propositum. Anno M. D. LXXXII.

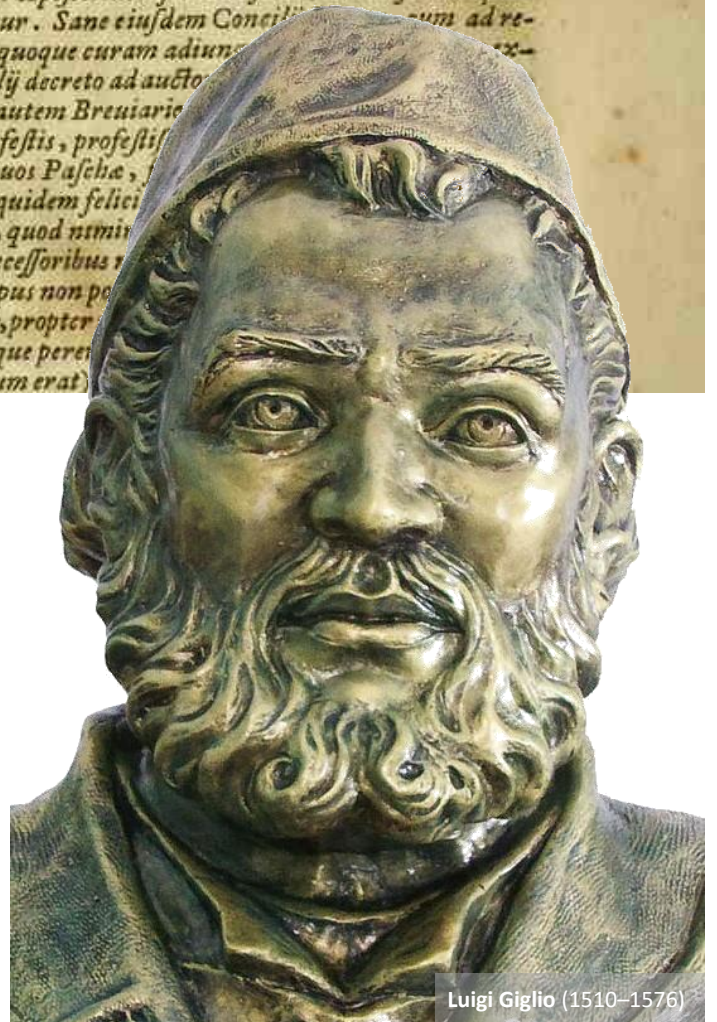

GREGORIVS EPISCOPVS
SERVVS SERVORVM DEI
AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

INTER grauissimas Pastoralis officij nostri curas, ea postrema non est, ut quae à sacro Tridentino Concilio Sedi Apostolica reservata sunt, illa ad finem optatum, Deo adiutore, perducantur. Sane eiusdem Concilij ad reliquam cogitationem Breuiarij quoque curam adiunctam conclusi rem totam ex ipsius Concilij decreto ad auctorem Pontificis retulerunt. Duo autem Breuiaria, unum preces, laudesq. diuinas festis, profestis editur, alterum pertinet ad annuos Pascha, cursus, Solis, & Luna motu metiendos: Atque illud quidem feliciter noster absoluendum curauit, atque edidit. Hoc vero, quod nimirum institutionem, iam diu à Romanis Pontificibus praedecessoribus datum absolui, & ad exitum perducere ad hoc usque tempus non potuerunt, quae à caelestium motuum peritis proponebantur, propter tates, quas huiusmodi emendatio semper habuit, neque perentibus incolumes (quod in primis hac in re curandum erat)

Když vyhlášoval papež Řehoř XIII. svoji reformu, vládl Svaté říši římské císař **Rudolf II.** Jeho sídelním městem byla Vídeň. V té době byl Rudolf II. na vrcholu svých sil, byl poznamenán humanistickou výchovou svého otce **Maxmiliana II.** i striktně katolickou výchovou, kterou si užil spolu se svým bratrem na španělském dvoře a nechoval k ní nijaké přílišné sympatie. Jako maďarský král byl v neustálém kontaktu s **Osmanskou říší**, která se stále ještě nevzdala své touhy po dobytí Vídně. Rok poté, co papež vydal bulu *Inter gravissimas* válka s Turky opět vzplanula a císař už ztratil trpělivost a přestěhoval se bezpečnější Prahy. Papež Řehoř XIII. moc a význam císaře nijak nepodceňoval a tak, když svoji bulu sepisoval, Rudolfa II. jako jediného panovníka ve svém textu doslovně zmiňuje: »Navíc pak v rozsahu a podmínkách pravomoci, která nám byla Bohem svěřena, vyzýváme a žádáme našeho nejdražšího syna v Kristu, **Rudolfa, osvíceného krále římského zvoleného za císaře, stejně tak jako ostatní krále a knížata i republiky.**«

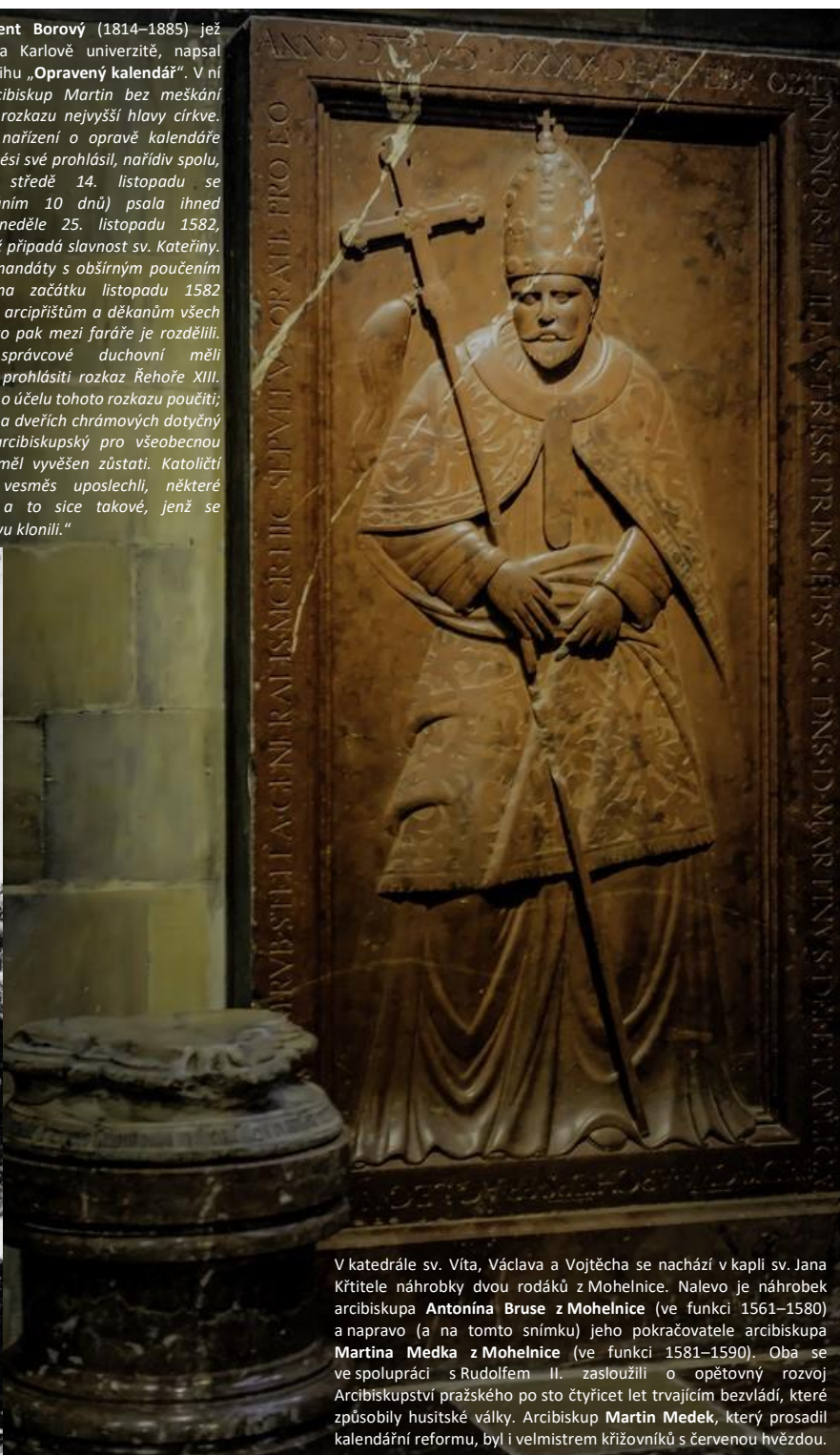
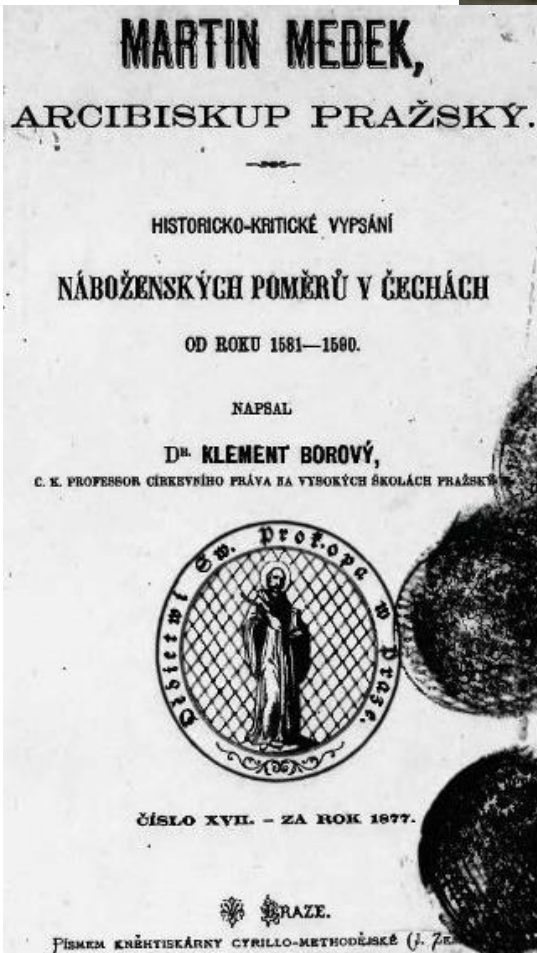
Luigi Giglio (1510–1576)

Nowý Kalendář w Cze-
chách.
Léta. M. D. LXXXIII. Nowý Kalendář začal se w Království
Českém a w zemích k němu připojených / nařízený před tím a vydáný od
Papeže Řehoře XIII. a tohoto roku s powolením wšech Tří Stavů
Království Českého na Sněmu Obecném / skrze otevřený Mandat ge-
ho milosti Cysáře Rudolffa II. yakožto Krále Českého, publikowaný. A
tu wypuštěno těch deset dnůw z Kalendáře / tat že místo Sedmého dne
Ledna, genž byl nazeytý po Třech Kráľích, psal se a počítal Sedmnáctý
den téhož Měsíce / kterýž gest den S. Antonjna, Wiz. III. Řizigna.

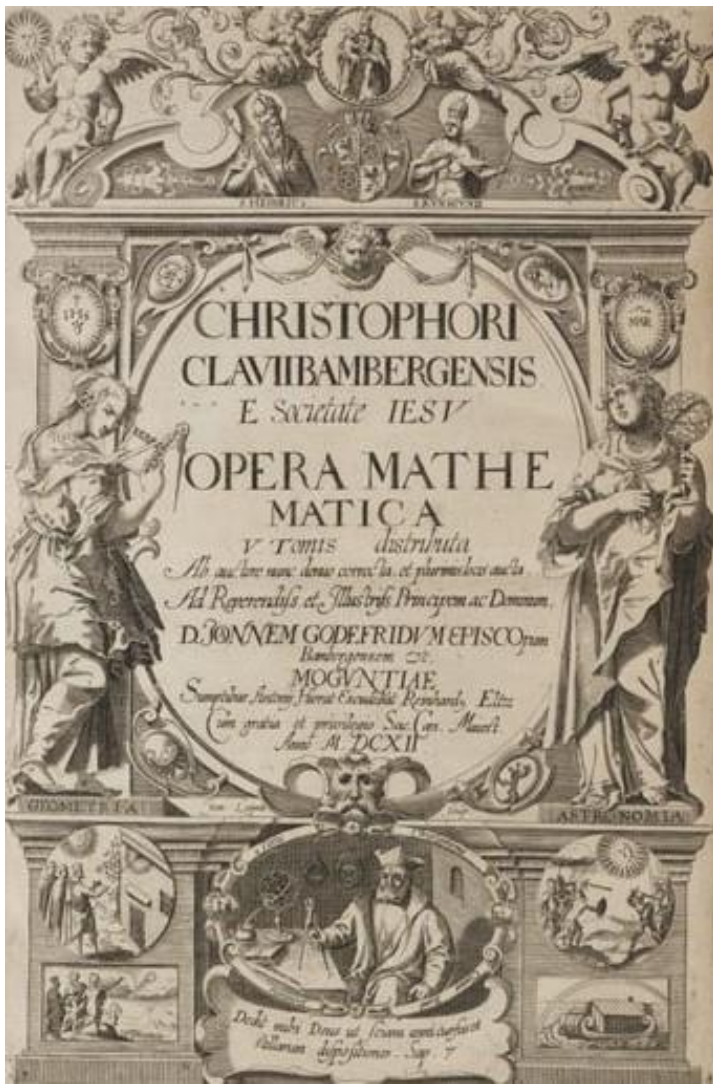
Rudolf II. vzal výzvu papeže vážně, ale napoprvé ji ve velké části své říše prosadit nedokázal. Dle buly mělo dojít ke zkrácení měsíce října téhož roku, co byla vyhlášena. Po 4. říjnu 1582 měl následovat 15. říjen 1582. Stalo se tak ovšem pouze ve většině Italských států, Španělsku a Portugalsku. Jenže Čechy, Morava i Uhry se v té době hojně hlásily k protestantismu, a tak se jim „diktát“ papeže z principu nelíbil. Snaha pražského arcibiskupa **Martina Medka z Mohelnice** (*1538, †1590) toho roku vyšla zcela naprázdno.

Navíc, jak se ukázalo, další překážkou pro provedení kalendářní reformy byly zemské stavy, které reformu v roce 1583 skutečně odmítly s poukazem na to, že se jedná o zásah do zemského práva, a tudíž na své zamítnutí mají právo. Jenže na konci téhož roku se císař překvapivě přestěhoval do Prahy a vzal i věci stran zavedení nového kalendáře pevně do svých rukou. **Učinil tak císařským mandátem z 3. 12. 1583, ve kterém nařídil, aby v zemích Koruny České následoval po 6. lednu 1584 17. leden.**

Dr. Klement Borový (1814–1885) jež působil na Karlově univerzitě, napsal r. 1877 knihu „Opravený kalendář“. V ní píše: „Arcibiskup Martin bez meškání uposlechl rozkazu nejvyšší hlavy církve. Papežské nařízení o opravě kalendáře v celé diecési své prohlásil, nařídív spolu, aby po středě 14. listopadu se (s vynecháním 10 dnů) psala ihned a slavila neděle 25. listopadu 1582, na kterouž připadá slavnost sv. Kateřiny. Dotyčné mandáty s obšírným poučením rozeslal na začátku listopadu 1582 arcibiskup arcipřístům a děkanům všech okršků, tito pak mezi faráře je rozdělili. Všickni správcové duchovní měli na kázání prohlásiti rozkaz Řehoře XIII. a věřící lid o účelu tohoto rozkazu poučiti; mimo to na dveřích chrámových dotyčný mandát arcibiskupský pro všeobecnou známost měl vyvěšen zůstat. Katoličtí faráři vesměs uposlechlí, některé vyjímaje, a to sice takové, jež se k sektářstvu klonili.“

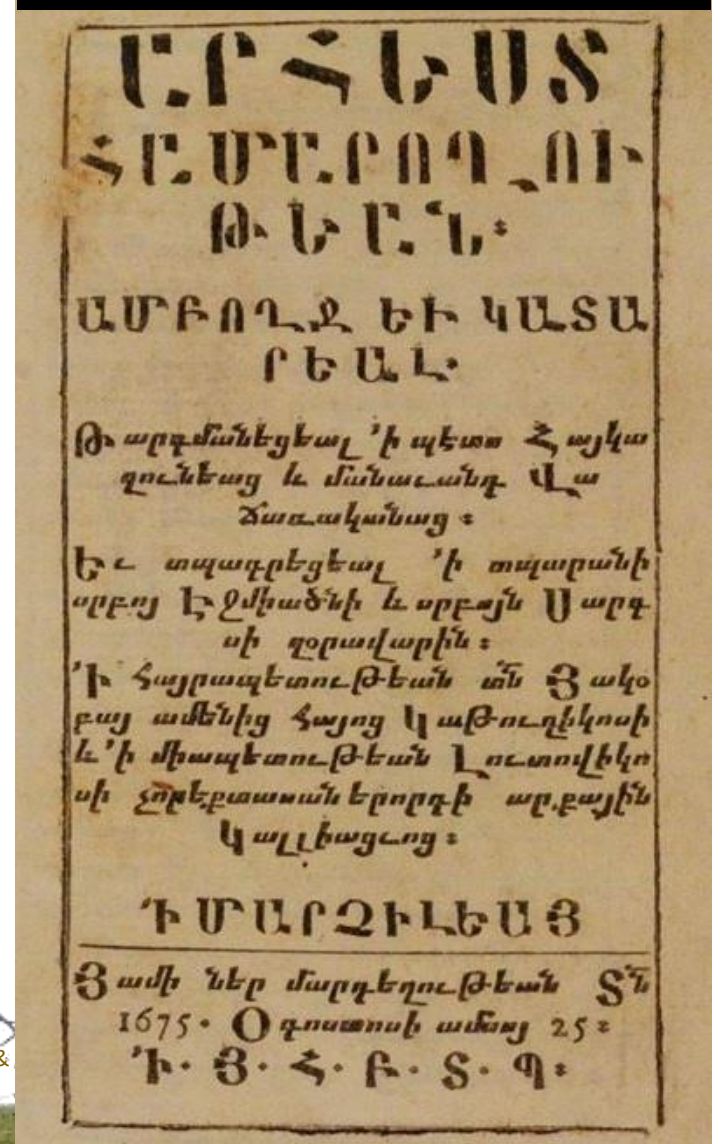

V katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha se nachází v kapli sv. Jana Křtitele náhrobky dvou rodáků z Mohelnice. Nalevo je náhrobek arcibiskupa **Antonína Bruse z Mohelnice** (ve funkci 1561–1580) a napravo (a na tomto snímku) jeho pokračovatele arcibiskupa **Martina Medka z Mohelnice** (ve funkci 1581–1590). Obá se ve spolupráci s Rudolffem II. zasloužili o opětovný rozvoj Arcibiskupství pražského po sto čtyřicet let trvajícím bezvládi, které způsobily husitské války. Arcibiskup **Martin Medek**, který prosadil kalendářní reformu, byl i velmistrem křížovníků s červenou hvězdou.

Čeští stavové s císařem za zády nakonec panovníkově vůli ustoupily a rozhodnutí se podřídily. Sám císař se se svojí **dvorskou komorou**, což byl jeho poradní orgán pro věci finanční, k Čechům také připojil. Morava si však vytrvala na svém, a tak toho se toho roku slavili v českých zemích Velikonoce nadvakrát.

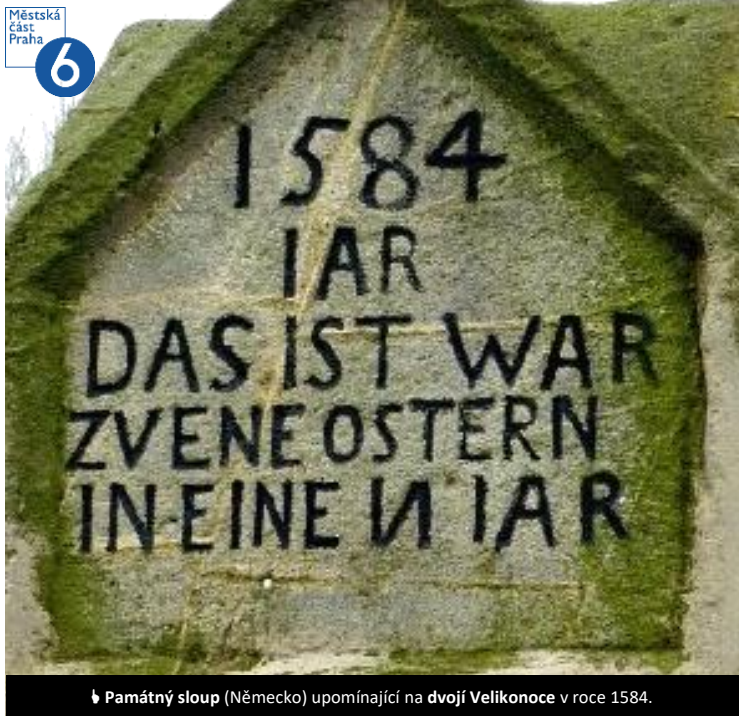
Portrét (dole) Christophera Clavia na jedné z jeho vědeckých knih o matematice.

Arménské vydání knihy Christophera Clavia o gregoriánské kalendářní reformě.

Teprve když císař zpupným Moravanům pohrozil, tak jeho vůli ustoupili. **Moravané se po 3. říjnu 1584 se probudili do 14. října téhož roku.** Situace v Uhrách byla ještě složitější Tam k reformě došlo až v roce 1587. **Jiří ALTIOR**

Tento text přednesla v rámci StaroMatějské pouti dne 24. 2. 2019 Marie Hodinářová & finančně podpořila MČ Praha 6.

Městská část Praha 6

Památný sloup (Německo) upomínající na dvojit Velikonoce v roce 1584.

Jezuitský člen komise pro reformu kalendáře Christopher Clavius (1538–1612) se stal nejznámějším obhájcem gregoriánské kalendářní reformy. Na portrétu je i papež Řehoř XIII.